

14 Απριλίου 2011

ΚΕΙΜΕΝΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 23

Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ Η ΚΡΙΣΗ ΣΤΗ ΛΙΒΥΗ

Του υποστρατήγου ε.α. Κωνσταντίνου Λουκόπουλου

Στην παρούσα ανάλυση θα επιχειρηθεί η καταγραφή όλων των πτυχών της κρίσης που δημιουργήθηκε στη Λιβύη, της στάσης των διεθνών οργανισμών και των ενδιαφερομένων κρατών, καθώς επίσης και της παρουσίας της Ελλάδας, αποσκοπώντας σε μία συγκεντρωτική παρουσίαση τόσο σε πολιτικό όσο και στρατιωτικό επίπεδο.

Η λεκάνη της Μεσογείου και ιδιαίτερα το κεντρικό και ανατολικό αυτής τμήμα έχει διαχρονικά, για συγκεκριμένους λόγους κάθε εποχή, ιδιαίτερη στρατηγική βαρύτητα. Λόγω όμως των ιδιομορφιών και των εσωτερικών ανταγωνισμών (φυλετικών, θρησκευτικών, κ.λ.π.) κάθε κράτους, του ανταγωνισμού των δύο υπερδυνάμεων κατά τον Ψυχρό Πόλεμο, των ενεργειακών πόρων και φυσικά του Παλαιστινιακού προβλήματος δεν κατέστη δυνατόν να αναπτυχθεί σταθερό σύστημα περιφερειακής ασφαλείας, παρομοίων των ευρωπαϊκών, που θα εγκαθιστούσε διαρκή ειρήνη. Αυτό μέχρι σήμερα έχει ως αποτέλεσμα να υπάρχει γεωπολιτικά μία αστάθεια, με άμεσες επιπτώσεις όχι μόνο στην ευρύτερη περιφέρεια αλλά και σε όλο τον κόσμο.

Η διεθνής κοινότητα και η κρίση στη Λιβύη

Οι πολιτικοί τριγμοί που άρχισαν πριν από τέσσερις περίπου μήνες στην Τυνησία και εξαπλώθηκαν αυξητικά σε ένταση στην ευρύτερη περιφέρεια της Μέσης Ανατολής για διαφορετικούς όμως λόγους σε κάθε περίπτωση, φαίνεται ότι οδηγούν σε «τεκτονικές αλλαγές» του γεωστρατηγικού τοπίου. Με αποκορύφωμα πλέον την κρίση στη Λιβύη οφειλόμενη πρωτίστως στη βίαιη αντίδραση του συνταγματάρχη Καντάφι στις κατ' αρχήν ειρηνικές-άοπλες διαδηλώσεις και διαμαρτυρίες της πλειοψηφίας των πολιτών της Λιβύης, η διεθνής κοινότητα ως σύνολο αλλά και πολλές χώρες σε ατομικό – εθνικό επίπεδο, καλούνται να διαχειρισθούν τη μείζονα αυτή υπόθεση.

Κρίνεται σκόπιμο να γίνει μία συνοπτική αναδρομή των εξελίξεων. Μετά από τη διάρκεια δύο εβδομάδων ασταμάτητη βίαιη καταστολή των αντικυβερνητικών διαδηλώσεων στη Βεγγάζη, την Τρίπολη αλλά και σε άλλες μεγάλες πόλεις της Λιβύης, το Συμβούλιο Ασφαλείας (ΣΑ) του ΟΗΕ εξέδωσε την 26^η Φεβρουαρίου 2011 ομοφώνως το υπ' αριθμ. 1970 ψήφισμά του, επιβάλλοντας κυρώσεις κατά

της Λιβύης. Μεταξύ άλλων επιβάλλεται εμπάργκο όπλων αλλά και πάγωμα των περιουσιακών στοιχείων αξιωματούχων του καθεστώτος Καντάφι. Με το ίδιο ψήφισμα, το σημαντικό αυτό όργανο συλλογικής ασφαλείας, καλούσε την πολιτική ηγεσία της Λιβύης να καταβάλει προσπάθειες προκειμένου να τερματιστεί άμεσα η βία στη χώρα. Αξίζει να αναφερθεί ότι το ΣΑ αποφάσισε επίσης να παραπέμψει στο Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο τη διερεύνηση του ενδεχόμενου διάπραξης εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας.

Έτσι είχαμε την πρώτη αντίδραση της Διεθνούς Κοινότητας, με το κύριο θεσμικό της όργανο, τον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ). Παράλληλα ακούστηκαν και οι πρώτες προτροπές και «προσκλήσεις» για άμεση παραίτηση του Λίβου ηγέτη από τους προέδρους των ΗΠΑ, της Γαλλίας αλλά και της Γερμανίδας Καγκελαρίου με την επισήμανση ότι ο Καντάφι «έχει χάσει κάθε ίχνος νομιμότητας». Μέχρι εκείνες τις ημέρες σύμφωνα με στοιχεία των Ηνωμένων Εθνών από τις βίαιες συγκρούσεις στη χώρα είχαν χάσει τη ζωή τους περισσότεροι από 1.000 άνθρωποι.

Κατά πάγια τακτική του ΣΑ, το ψήφισμα υπ' αριθμ. 1970 εκτός των κυρώσεων που περιελάμβανε, αποτελούσε και προειδοποίηση για τον Καντάφι ο οποίος όχι μόνο το αγνόησε παντελώς αλλά έσπευσε να καταστείλει τη μετασηματοδοτούσα από απλές διαδηλώσεις σταδιακά σε εξέγερση του σημαντικότερου μέρους των πολιτών του, και επειδή δεν πρέπει να παραλείψουμε και τη φυλετική δομή του κράτους του, που αντιπροσωπεύουν την πλειοψηφία των φυλών που απαρτίζουν το Λιβυκό έθνος. Με την επέκταση και την εντατικοποίηση της καταστολής φαίνεται τελικά ότι πραγματοποίησε την απειλή του για «χωρίς έλεος» συντριβή των μαζών που επαναστάτησαν και την πόρτα-πόρτα εκκαθάριση της χώρας του από «τους γεμάτους ναρκωτικά πράκτορες του εχθρού» ανεβάζοντας τον αριθμό των νεκρών σε κάποιες χιλιάδες. Με τη συντριπτική ισχύ και τη βοήθεια ξένων μισθοφόρων που δρούσαν κυρίως εντός των αστικών περιοχών (στις περισσότερες των περιπτώσεων ως ακροβολιστές που έβαλλαν αδιακρίτως κατά των αμάχων), επέτυχε σε μεγάλο βαθμό την ανακατάληψη και τον έλεγχο των περισσότερων πόλεων που είχαν περάσει στον έλεγχο των επαναστατών.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω γεγονότα, και κυρίως τον κίνδυνο να καταληφθεί από τις καθεστωτικές δυνάμεις και το προπύργιο των επαναστατών στη Βεγγάζη, όπου εγκαταστάθηκε η έδρα της ήδη αναγνωρισθείσας από τη Γαλλία την 11^η Μαρτίου 2011, Εθνικής Μεταβατικής Κυβέρνησης της Λιβύης, το ΣΑ του ΟΗΕ συνεδρίασε εκ νέου μετά από αίτηση του Αραβικού Συνδέσμου και εξέδωσε την 17^η Μαρτίου 2011 το υπ' αριθμ. 1973 ψήφισμα του. Το ψήφισμα αυτό αν και «μεγάλο σε έκταση» εμπεριέχει με σαφή τρόπο τα στοιχεία που απαιτούνται για να δώσει τη νομική βάση για τις περαιτέρω ενέργειες. Από τη ψηφοφορία απείχαν η Κίνα, η Ρωσική Ομοσπονδία, η Γερμανία, η Ινδία και η Βραζιλία (συμπτωματικά ή όχι οι τρεις τελευταίες διεκδικούν θέση μόνιμου μέλους στο ΣΑ) ενώ σημειώνουμε ότι οι τρεις αφρικανικές χώρες, η Γκαμπόν, η Νιγηρία και η Νότια Αφρική (μέλη της Αφρικανικής Ένωσης), που είναι μη μόνιμα μέλη, ψήφισαν υπέρ.

Διερμηνεύοντας τα κύρια σημεία του ψηφίσματος προκύπτει ότι η όλη διατύπωση του αναφέρεται στην προστασία του πληθυσμού από επιθέσεις προερχόμενες από την κυβέρνηση της χώρας. Επιπροσθέτως υπάρχει η ειδική

μνεία ότι η κατάσταση στη Λιβύη αποτελεί «απειλή για τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια» γεγονός που δίνει τη νομική βάση για χρήση στρατιωτικής ισχύος σύμφωνα με το Κεφάλαιο VII του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ. Το ψήφισμα εξουσιοδοτεί τα μέλη του οργανισμού είτε ατομικά σε εθνικό επίπεδο, είτε μέσω των περιφερειακών οργανισμών ασφαλείας, είτε ακόμα μέσω άλλων διευθετήσεων, για τη λήψη όλων των αναγκαίων μέτρων, για την προστασία των πολιτών που βρίσκονται υπό την απειλή των Λιβυκών κυβερνητικών δυνάμεων ενώ ειδικά και με κατηγορηματικό τρόπο αναφέρεται η Βεγγάζη. Η Ζώνη Απαγόρευσης Πτήσεων (ΖΑΠ) και το εμπάργκο όπλων είναι οι δύο βασικοί πυλώνες για την υλοποίηση των προαναφερθέντων. Ο αποκλεισμός της ξένης κατοχής και ότι είναι μία επιχείρηση με σαφή όρια είναι άλλα δύο άξια μνείας στοιχεία, ενώ στο ψήφισμα τονίζεται ο σημαντικός ρόλος του Αραβικού Συνδέσμου. Με τη συγκεκριμένη διατύπωση εμφανίζεται ότι η αντίδραση στη λιβυκή κρίση δεν είναι απλώς μια δυτική ενέργεια ή μία «σταυροφορία» όπως ισχυρίσθηκε ο Καντάφι, και έσπευσε να αναπαράγει ο Ρώσος πρωθυπουργός Πούτιν (που μετά την παρέμβαση του Ρώσου προέδρου Μεντβέντεφ δεν συνέχισε τη ρητορική αυτή). **Τέλος, πρέπει να τονίσουμε ότι η ειδική αναφορά για παύση των εχθροπραξιών και ανακωχή δεν υποδεικνύει απομάκρυνση του Καντάφι έστω και αν κάποιοι δυτικοί ηγέτες ισχυρίζονται το αντίθετο.** Δεν θα παραλείψουμε να αναφέρουμε ότι ήδη από τον Απρίλιο 2006 το ΣΑ του ΟΗΕ επικύρωσε απόφαση της παγκόσμιας διάσκεψης κορυφής του 2005 που αναφέρεται στην «Ευθύνη Προστασίας», και η οποία εστιάζεται στην πρόληψη και την παύση εγκλημάτων πολέμου, της γενοκτονίας, των εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας και της εθνοκάθαρσης. Χωρίς να αποτελεί νόμο, η απόφαση είναι δεσμευτική για όλα τα μέλη του ΟΗΕ.

Θα πρέπει οπωσδήποτε να αναζητηθούν πέραν των όποιων ιδεαλιστικών λόγων και κάποιοι άλλοι, πιο «πρακτικοί», που συνετέλεσαν στην παρέμβαση. Στην κορυφή του καταλόγου εγγράφεται βέβαια το θέμα του πετρελαίου. Από εκεί και πέρα επισημαίνεται ότι η **Γαλλία** ανέλαβε την πρωτοβουλία βλέποντας τη σταδιακή απώλεια – υποσκέλιση της πολιτικής και οικονομικής ισχύος της εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) από τη Γερμανία, ενώ παράλληλα σε παγκόσμιο επίπεδο παρατηρεί σταδιακή μείωση της συνολικής της επιρροής. Σημαντικός λόγος της ηγετικής συμπεριφοράς της Γαλλίας ήταν όμως και η «εσωτερική κατανάλωση», καθόσον το σύνολο σχεδόν των πολιτών της είδαν αρνητικά τη μέχρι τελευταία στιγμή παροχή υποστήριξης προς τον πρώην πρόεδρο της Τυνησίας Μπεν Αλί. Η Γαλλία με τις πρωτοβουλίες της έδειξε στις χώρες της Βόρειας Αφρικής ότι είναι ακόμα παρούσα και ότι είναι η πλέον ισχυρή στρατιωτική δύναμη στην Ευρώπη.

Το **Ηνωμένο Βασίλειο** με γνώμονα πάντοτε τα ενεργειακά του συμφέροντα αλλά και τη δική του αύξηση επιρροής, στάθηκε δίπλα στις γαλλικές πρωτοβουλίες και ηγήθηκε από την αρχή των ενεργειών για την υλοποίηση των αποφάσεων του ΣΑ, χωρίς όμως να είναι στον ίδιο βαθμό επιθετικό.

Αντιθέτως η **Γερμανία** προσπάθησε να περιορίσει τις βρετανικές και γαλλικές φιλοδοξίες και γι' αυτό η αποχή της από την ψηφοφορία στο ΣΑ αλλά και η κωλυσιεργία της στη λήψη απόφασης στο ΝΑΤΟ αναφορικά με την ανάληψη της ευθύνης εφαρμογής του ψηφίσματος 1973 του ΣΑ/ΟΗΕ. Δεν πρέπει επίσης να ξεχνάμε ότι ήταν αντίθετη με την ιδέα του προέδρου Σαρκοζί για τη δημιουργία Ευρω – Μεσογειακής ένωσης.

Η **Ιταλία**, ανταγωνιστική της Γαλλίας, έχοντας στενές επιχειρηματικές σχέσεις με τη Λιβύη, με ισχυρό συνδετικό παρελθόν αφού η αφρικανική χώρα ήταν στο παρελθόν αποικία της, αλλά και λόγω των δεσμών της οικογενείας Καντάφι με πολλά μέλη του Ιταλικού πολιτικού κόσμου, ήταν διστακτική στην αρχή και είχε αρκετές και σοβαρές επιφυλάξεις, ενώ εξ αρχής προέβαλε τον ρόλο του NATO και δεν επιθυμούσε να ενεργήσει σε δεύτερο ρόλο υπό τη Γαλλία στον αποκαλούμενο Συνασπισμό.

Η πολιτική των **ΗΠΑ** μπορεί να χαρακτηριστεί μάλλον υποστηρικτική και όχι πολιτική πρώτης γραμμής. Οι ΗΠΑ μπορεί να έχουν συμφέροντα στη συγκεκριμένη περιοχή αλλά όχι τόσο ζωτικά, συγκριτικά με αυτά στην περιοχή του Κόλπου, για να ηγηθούν τόσο σε πολιτικό όσο και σε στρατιωτικό επίπεδο. Παρόλα αυτά υποστήριξαν πολιτικά τις πρωτοβουλίες.

Αξιοσημείωτη είναι η **τουρκική προσέγγιση** και ο τρόπος αντιμετώπισης της κρίσης. Τονίζεται ότι καταρχήν η Τουρκία δεν επιθυμούσε με κανένα τρόπο την ανάληψη ηγετικού ρόλου από τη Γαλλία και προσπάθησε να κάνει τα αδύνατα δυνατά για να τον υποβαθμίσει. Άλλωστε η μη πρόσκληση της στην σύνοδο του Παρισιού της 19^{ης} Μαρτίου θεωρείται υποβάθμιση ή και ακόμα ως προσβολή για τη χώρα. Μετά την αρχική θέση του πρωθυπουργού Ερντογάν ότι «δεν έχουμε καμία δουλειά στη Λιβύη και η όποια επέμβαση θα είναι αντιπαραγωγική», αλλά και τις καιροσκοπικές αντιδράσεις της στη λήψη απόφασης στο NATO σχετικά με την ανάληψη της ευθύνης διεξαγωγής της όλης επιχείρησης, φαίνεται ότι η Τουρκία τελικά αποφάσισε να σταματήσει να αποκρύπτει τις φιλοδοξίες της και άρχισε να επιδιώκει ένα πιο αυτόνομο και διαφορετικό ρόλο. Για τον λόγο αυτό απέστειλε στην περιοχή για την εφαρμογή του εμπάργκο όπλων αναλογικά μεγάλη ναυτική δύναμη (τέσσερις φρεγάτες, ένα υποβρύχιο και ένα βοηθητικό πλοίο), αποβλέποντας σε επίδειξη-απόδειξη του ρόλου της ως περιφερειακής ναυτικής υπερδύναμης.

Τέλος, σε ό,τι αφορά στην **Ελλάδα**, κάποιοι στρατηγικοί αναλυτές του αγγλοσαξονικού κατεστημένου για πολλά χρόνια είχαν την τάση να μειώνουν τη στρατηγική της αξία. Τα τελευταία γεγονότα όμως στην γειτονιά μας με αποκορύφωμα την κρίση στην Λιβύη αποδεικνύουν ότι η χώρα μας έχει όντως ισχυρό γεωστρατηγικό «χαρτί» μέσα στην προαναφερθείσα γενικότερη αστάθεια της νότιας Μεσογείου και κάλλιστα μπορεί να το χρησιμοποιήσει προς όφελος των εθνικών της συμφερόντων. Αυτό σημαίνει, χωρίς περίσσια φιλολογία, ότι **η χώρα μας έπρεπε να ήταν από την αρχή της κρίσης παρούσα στις διαλαμβανόμενες εξελίξεις, όπως και πραγματικά έπραξε, για να μπορεί πρωτίστως να τις επηρεάσει, και κατόπιν να υπηρετήσει τα εθνικά της συμφέροντα.** Η απουσία της συνεπικουρούμενη από οποιοδήποτε καιροσκοπισμό στην παρούσα συγκυρία, μόνο αρνητικές επιπτώσεις θα μπορούσε να έχει. Η όποια παρουσία και συμμετοχή μας, η οποία δεν σημαίνει απαραίτητα και βαθεία στρατιωτική εμπλοκή, είναι και ηθικά νομιμοποιημένη (μετά τις μαζικές σφαγές αμάχων από το καθεστώς Καντάφι) αλλά κυρίως νομικά καλυμμένη από το ψήφισμα υπ' αριθμ. 1973 του ΣΑ/ΟΗΕ, το οποίο μάλιστα προήλθε ύστερα από πρωτοβουλία του Αραβικού Συνδέσμου.

Πάντως παρά τις προσπάθειες της Τουρκίας, αυτή δεν αποκόμισε μέχρι τώρα κάποια οφέλη στην προώθηση των συμφερόντων της, ενώ η Ελλάδα παραμένει στο προσκήνιο και είναι, έστω με περιορισμένες δυνατότητες, ένας έντιμος και αποδεκτός «παίκτης».

Ανασκόπηση των επιχειρήσεων

Για το επίπεδο της παρούσης ανάλυσης κρίθηκε σκόπιμο να παρασχεθεί μία γενική περιγραφή των επιχειρησιακών θεμάτων που αντιπροσωπεύουν τη συνολική επικρατούσα κατάσταση μέχρι αυτή τη στιγμή.

Η έναρξη της επιχείρησης «Odyssey's Dawn» («Αυγή της Οδύσσειας»), όπως ονομάστηκε από τους Αμερικανούς και υιοθετήθηκε από το σύνολο των χωρών του Συνασπισμού, στο πλαίσιο του ψηφίσματος υπ' αριθμ. 1973 του ΣΑ/ΟΗΕ έγινε τις απογευματινές ώρες του Σαββάτου 19 Μαρτίου 2011, με αεροπορικές προσβολές εναντίον των καθεστωτικών δυνάμεων από γαλλικά μαχητικά αεροσκάφη τύπου Rafale C και Mirage 2000D που απογειώθηκαν από την αεροπορική βάση Solenzara στην Κορσική και ενώ οι δυνάμεις του καθεστώτος Καντάφι προσέγγιζαν την περιοχή της Βεγγάζης. Οι Γάλλοι σημειολογικά έδωσαν στην επιχείρηση από πλευράς τους την κωδική ονομασία «Harmattan» (ο καυτός και ξηρός άνεμος που πνέει αυτή την εποχή στη Σαχάρα), δηλώνοντας με αυτό τον τρόπο ότι είναι οικείοι στην περιοχή. Λίγο αργότερα την ίδια ημέρα αρχίζουν και οι βρετανικές επιχειρήσεις (με την κωδική ονομασία «Ellamy») με κατ' αρχήν προσβολές με τους γνωστούς πλέον πυραύλους (cruise) UGM-109B/-E Tomahawk που εκτοξεύθηκαν από το πυρηνοκίνητο υποβρύχιο HMS Triumph τύπου Trafalgar.

Η γενική εκτίμηση είναι ότι οι πρώτες προσβολές ήταν «εσπευσμένες» και όχι σύμφωνα με κάποια «σοβαρή» στοχοποίηση, και σχεδιασθείσες, με κύριο σκοπό να δώσουν άμεσα και σκληρό μήνυμα στις καθεστωτικές δυνάμεις και ενθαρρυντικό στους εξεγερμένους αντάρτες μετά το πέρας της Συνόδου του Παρισιού την ίδια ημέρα. Σε ότι αφορά μάλιστα τις γαλλικές αεροπορικές προσβολές εξελίχθηκαν μάλλον σε Εγγύς Αεροπορική Υποστήριξη (Close Air Support) των ανταρτών οι οποίοι ήδη δέχονταν την πίεση των δυνάμεων του Καντάφι προσβάλλοντας σύμφωνα με τις ανακοινώσεις των Γάλλων, τεθωρακισμένα οχήματα και άρματα μάχης. Κατά τη διάρκεια όμως της νύχτας 19^{ης} /20^{ης} Μαρτίου όλες οι αεροπορικές προσβολές καθώς και αυτές που πραγματοποιήθηκαν με πυραύλους RGM/UGM-109B/-E Tomahawk φαίνεται πλέον ότι συντονίζονται από ενιαίο κέντρο και ακολουθούν συστηματικό πλέον πρόγραμμα. Αξιοσημείωτο επίσης είναι ότι την προαναφερθείσα νύχτα συνολικά βλήθηκαν 110 πύραυλοι RGM/UGM-109B/-E Tomahawk, πρωτίστως από μονάδες επιφανείας και υποβρύχια του Ναυτικού των ΗΠΑ, οι οποίοι επέφεραν και τα πρώτα ουσιαστικά και αποφασιστικά πλήγματα στην πολεμική μηχανή του καθεστώτος σε συνδυασμό με βρετανικά μαχητικά αεροσκάφη Tornado GR4 που εξόρμησαν από βρετανικές βάσεις, ανεφοδιαζόμενα στον αέρα από ιπτάμενα τάνκερ, και βάλλοντας βλήματα πλεύσης (cruise) Storm Shadow τα οποία είναι πολύ μεγάλου βεληνεκούς. Οι ΗΠΑ απογείωσαν τη δεύτερη ημέρα στρατηγικά βομβαρδιστικά αεροσκάφη χαμηλής παρατηρησιμότητας («stealth») τύπου B-2 Spirit από τη βάση Whiteman στο Μιζούρι τα οποία έπληξαν 45 θωρακισμένα καταφύγια (HAS: Hardened Aircraft Shelters) αεροσκαφών σε

αεροδρόμια πλησίον της Misrata. Η αποστολή αυτή διήρκεσε 25 ώρες ενώ αφέθηκαν 45 κατευθυνόμενες βόμβες των 2.000 λιβρών. **Από εκεί και πέρα θα μπορούσαμε συγκεντρωτικά να πούμε ότι στις πρώτες ημέρες των επιχειρήσεων η Γαλλική Αεροπορία προσβάλλει κυρίως στόχους σε τακτικό επίπεδο ενώ η Αμερικανική και Βρετανική σε στρατηγικό.**

Στρατηγικός Διοικητής της επιχείρησης «Odyssey's Dawn» για τον Συνασπισμό από την 19^η Μαρτίου και μέχρι της πλήρους ανάληψης της διοίκησης και ελέγχου από το NATO την 31^η Μαρτίου, ήταν ο Αμερικανός στρατηγός Carter Ham, διοικητής της περιοχικής Διοίκησης Αφρικής (AFRICOM: African Command) που εδρεύει στη Στουτγάρδη, ενώ Επιχειρησιακός Διοικητής ανέλαβε ο ναύαρχος Samuel J. Locklear III, με την ιδιότητα του Διοικητού των Αμερικανικών Ναυτικών Δυνάμεων Ευρώπης αλλά και της Αφρικής (US Naval Forces Europe και US Naval Forces Africa). Σημειώνεται ότι ο Locklear είναι ταυτόχρονα και Διοικητής του Συμμαχικού Διακλαδικού Στρατηγείου της Νάπολης (Allied Joint Force Command, Naples). Ως στρατηγείο χρησιμοποιήθηκε το πλοίο διοίκησης και ναυαρχίδα του 6^{ου} Αμερικανικού Στόλου USS Mount Whitney LCC-20.

Την 27^η Μαρτίου 2011, το NATO αποφάσισε να αναλάβει τον έλεγχο όλων των στρατιωτικών επιχειρήσεων στη Λιβύη με την κωδική ονομασία «Unified Protector» («Ενιαίος Προστάτης»), για την εφαρμογή των ψηφισμάτων υπ' αριθμ. 1970 και 1973 του ΣΑ/ΟΗΕ, και έτσι προσέθεσε στην επιχείρηση για το εμπάργκο όπλων που είχε ήδη ξεκινήσει την 24^η Μαρτίου, την Ζώνη Απαγόρευσης Πτήσεων (ΖΑΠ) και την προστασία πολιτών και αστικών περιοχών από κάθε προσβολή ή απειλή προσβολής. Ο Στρατηγικός Συμμαχικός Διοικητής Ευρώπης (SACEUR: Supreme Allied Commander Europe) ναύαρχος James Stavridis διόρισε ως Επιχειρησιακό Διοικητή τον Καναδό αντιπύραρχο Charles Bouchard, υποδιοικητή του Συμμαχικού Διακλαδικού Στρατηγείου της Νάπολης (Allied Joint Force Command, Naples).

Διευκρινίζουμε ότι χρειάστηκαν άλλες τρεις ημέρες για την πλήρη ανάληψη της διοίκησης και ελέγχου και την ομαλή μεταβίβαση από τον Αμερικανό Διοικητή ναύαρχο Samuel J. Locklear III (Συνασπισμός) στον συμμαχικό (νατοϊκό) Επιχειρησιακό Διοικητή αντιπύραρχο Charles Bouchard, τον οποίο όμως με το νατοϊκό του «καπέλο» τον έχει ως υποδιοικητή του. Για τις ανάγκες της επιχείρησης «Unified Protector» συγκροτήθηκε και λειτουργεί Διασυμμαχικό Διακλαδικό Στρατηγείο (Combined Joint Task Force) σύμφωνα με το υφιστάμενο δόγμα και τις κατευθυντήριες οδηγίες του NATO. Θα πρέπει επίσης σε αυτό το σημείο να διευκρινίσουμε ότι στην ιεραρχική δομή διοίκησης για την επιχείρηση «Unified Protector» συμπεριλαμβάνεται και το Αεροπορικό Στρατηγείο του NATO στην Σμύρνη (Allied Air Command Izmir/JFC Naples) υπό Αμερικανό διοικητή, χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει ότι επειδή γεωγραφικά βρίσκεται στην Τουρκία, **η χώρα αυτή έχει και τον επιχειρησιακό έλεγχο ή διοικεί τις αεροπορικές επιχειρήσεις.** Παράλληλα είναι σκόπιμο να αναφερθεί ότι το CAOC (Combined Air Operations Center: κέντρο συνδυασμένων αεροπορικών επιχειρήσεων)-7 στη Λάρισα, υποστηρίζει με προσωπικό και μέσα το CAOC-5 στην Ιταλία (εδρεύει στο Rogio Renatico) που έχει και τον τακτικό αεροπορικό έλεγχο της επιχείρησης.

Εξετάζοντας τα δελτία ανακοινώσεων του NATO καταδεικνύεται ότι από 1 μέχρι 10 Απριλίου 2011 οι έξοδοι αεροσκαφών ήταν για κάθε 24ωρο 130 ως 170, ενώ οι προσβολές ήταν περί τις 50 κατά μέσο όρο ημερησίως. Σύμφωνα με έγκυρες πηγές της Συμμαχίας έχει καταστραφεί μέχρι τώρα περί το 40% της συνολικής στρατιωτικής υποδομής και μηχανής του καθεστώτος Καντάφι, ήτοι επιτεύχθηκε καταστροφή και καταστολή της λιβυκή αεράμυνας, αεροπορικών, ναυτικών και στρατιωτικών βάσεων και πολλών άλλων μέσων. Υπάρχουν όμως ακόμα μέσα και υποδομή που μπορεί να χρησιμοποιηθούν.

Μετά την αποχώρηση των αμερικανικών αεροπορικών δυνάμεων, το NATO δεν διαθέτει πια αρκούντως ισχυρή αεροπορική δύναμη έτσι ώστε να συνεχιστεί με το ίδιο ρυθμό και σύμφωνα με τη στοχοποίηση και τον σχεδιασμό του, η εξουδετέρωση της όποιας πολεμικής μηχανής διαθέτει ακόμα το καθεστώς του Καντάφι. Όμως ο Επιχειρησιακός Διοικητής του NATO θα μπορεί να αιτηθεί συνδρομή όταν αυτός κρίνει ότι δεν μπορεί να αντεπεξέλθει με τις διαθέσιμες αεροπορικές δυνάμεις.

Δεν θα αντισταθούμε στον πειρασμό να μη σχολιάσουμε και την «ερμαφρόδιτη» κατάσταση που έχει δημιουργηθεί, όπου οι κύριοι «στρατιωτικοί παίκτες», οι ΗΠΑ και η Γαλλία, διατηρούν υπό εθνικό έλεγχο τις δυνάμεις τους και δεν τις θέτουν υπό τη διοίκηση της Συμμαχίας. Οι Γάλλοι έχουν αναπτύξει στην περιοχή το αεροπλανοφόρο Charles de Gaulle R91, δύο φρεγάτες συνοδείας και 16 μαχητικά αεροσκάφη, καμία από τις οποίες δεν είναι υπό τη διοίκηση του NATO. **Όμως, όπως δηλώθηκε επίσημα από το NATO, καμία ενέργεια και καμία αεροπορική προσβολή δεν πραγματοποιείται χωρίς να το σχεδιάζει και το γνωρίζει ο Επιχειρησιακός Διοικητής.** Ο συνολικός αριθμός των γαλλικών αεροπορικών δυνάμεων ανέρχεται σε 33 αεροσκάφη. Έξι χώρες έχουν συνολικά έξι διαθέσιμα αεροσκάφη για τις αεροπορικές προσβολές, Γαλλία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ισπανία, Δανία, Βέλγιο και Νορβηγία ενώ κάποιες άλλες περιπολούν στην ευρύτερη περιοχή. Εκτός των χωρών-μελών του NATO συμμετέχει στις επιχειρήσεις με μαχητικά αεροσκάφη το Κατάρ, η μόνη αραβική χώρα, και η Σουηδία που παραδοσιακά παραμένει ουδέτερη.

Σε ό,τι αφορά στο μέρος της επιχείρησης «Unified Protector» που εφαρμόζεται για το εμπόριο όπλων, σύμφωνα με το ψήφισμα υπ' αριθμ. 1970 του ΣΑ/ΟΗΕ, αυτό αποσκοπεί στην απαγόρευση μεταφοράς όπλων αλλά και τη μετακίνηση μισθοφόρων προς και από τη Λιβύη. Δίνοντας μία πολύ γενική περιγραφή αυτού του σκέλους της όλης επιχείρησης διευκρινίζεται ότι αυτή διεξάγεται στα διεθνή ύδατα της Μεσόγειου επιτηρώντας πρωτίστως μεταξύ άλλων και τη λιβυκή ακτογραμμή που εκτείνεται σε μήκος 1.170 χιλιομέτρων. Η όλη θαλάσσια περιοχή χαρακτηρίζεται από μεγάλη εμπορική δραστηριότητα και το NATO επίσης έχει λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλισθεί η παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας σε πολιορκημένες πόλεις όπως η Misrata. Η πλουσιότερη εμπειρία από τη δεκαετή διεξαγωγή της επιχείρησης «Active Endeavour» σε συνδυασμό με τα διατιθέμενα μέσα βοηθά τα μέγιστα στην επιτυχή εκτέλεση της αποστολής. Περί τα 250 εμπορικά πλοία διαφόρων τύπων μέχρι τώρα έχουν «ελεγχθεί» με τη συγκατάθεση των κυβερνητών τους και υπό τύπο παροχής πληροφοριών ναυτιλίας και νηολογίου (hailing), ενώ σε ελάχιστες περιπτώσεις έγινε και επιβίβαση σε πλοία που ήταν ύποπτα. Το NATO διαθέτει συνολικά εννέα φρεγάτες, ένα ελαφρύ αεροπλανοφόρο, ένα

περιπολικό ανοικτής θαλάσσης, δύο υποβρύχια, δύο πλοία ναρκοπολέμου και δύο πετρελαιοφόρα.

Η ελληνική συμμετοχή, αν και κάποιοι κύκλοι δυστυχώς εντός της χώρας μας επιδιώκουν να την υποβαθμίσουν, στάση που εκτιμάται ότι οφείλεται σε φοβικά σύνδρομα, είναι και ισορροπημένη αλλά ταυτόχρονα και σημαντική στο πλαίσιο των παρούσων οικονομικών συνθηκών και λοιπών άλλων δυνατοτήτων. Δεν είναι απλά μόνο μία φρεγάτα, ένα αεροσκάφος αερομεταφερόμενου συστήματος έγκαιρης προειδοποίησης (ΑΣΕΠΕ) και ένα ελικόπτερο Έρευνας και Διάσωσης Μάχης (CSAR). Η βάση της Σούδας τόσο από αεροπορικής όσο και από ναυτικής άποψης, αλλά και η αεροπορική βάση του Αράξου τονίζουν όχι μόνο τον ρόλο της Ελλάδας στην υφιστάμενη κρίση αλλά τη στρατηγική της σημασία της. Για την αεροπορική βάση του Ακτίου δεν θα κάνουμε μνεία καθόσον το τμήμα που χρησιμοποιείται στις επιχειρήσεις είναι η ήδη διατεθείσα εδώ και δεκαετίες στο NATO, προκεχωρημένη βάση ενεργείας (FOB: Forward Operating Base), των αεροσκαφών εναέριας έγκαιρης προειδοποίησης και ελέγχου (E-3 Sentry AWACS) του NATO. Παρεθεντικά αναφέρουμε ότι **η πολιτικοστρατιωτική ηγεσία επιβάλλεται να εκμεταλλευθεί όλα τα προαναφερθέντα δεόντως.**

Πολλούς αναλυτές απασχολεί το ερώτημα αν οι στρατιωτικές επιχειρήσεις έχουν περιέλθει σε αδιέξοδο. Με δεδομένο τον πολιτικό σκοπό της επιχείρησης όπως διατυπώνεται από την εντολή που έχει δοθεί με το ψήφισμα υπ' αριθμ. 1970 και 1973 του ΣΑ απαντάμε κατηγορηματικά όχι. Επειδή όμως το πρόβλημα ασφαλείας στην περιοχή δεν επιλύεται μόνο με την καθήλωση των δυνάμεων του Καντάφι, ούτε με *de facto* διχοτόμηση όπως κάποιοι άλλοι μάλλον πρόχειρα βλέπουν, όπως θα έλεγε και ο ρεαλιστής ή μάλλον κυνικός μετρ της διπλωματίας Henry Kissinger (συνέβη στην Κύπρο το 1974 αλλά δυστυχώς για την ελληνική και ελληνοκυπριακή πλευρά κατά την αντίληψη του και όχι σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο), **πριν την όποια πολιτική λύση απαιτείται «στρατιωτική λύση».**

Βλέπουμε ότι αεροπορική εκστρατεία κατά των καθεστωτικών δυνάμεων δεν έχει την επιθυμητή ισχύ και σε συνδυασμό με τη σοβαρή προσπάθεια να αποφευχθούν παράπλευρες απώλειες δεν επιφέρει σύντομα τα επιθυμητά αποτελέσματα. Κατά την εκτίμηση μας θα πρέπει σύντομα, ακόμα και στο επίπεδο του NATO, να προσδιορισθούν με σαφήνεια οι **Πολιτικοί Αντικειμενικοί Σκοποί** της όλης επιχείρησης και ποιο είναι το λεγόμενο «end state». Το πρόβλημα είναι ότι το NATO, κατά την γνώμη μας, ως περιφερειακός οργανισμός ασφαλείας, δεν έχει τη νομιμοποίηση να το πράξει και μάλλον θα απαιτηθεί συμπληρωματικό ψήφισμα του ΣΑ ή κάποια άλλη απόφαση ίσως και από την συγκροτηθείσα Ομάδα Επαφής (αναφέρουμε λεπτομέρειες παρακάτω).

Όσο όμως μεγάλη και αποτελεσματική και να είναι η διατιθέμενη αεροπορική ισχύς το αποφασιστικό αποτέλεσμα επιτυγχάνεται πάντα στο τέλος με χερσαίες δυνάμεις (όπως αποδείχθηκε στον 1^ο και 2^ο Πόλεμο του Κόλπου, στο Κοσσυφοπέδιο, και αλλού).

Εξετάζοντας αυστηρά νομικά το ψήφισμα υπ' αριθμ. 1973, το ενδεχόμενο αυτό δεν προβλέπεται, αλλά και να υπήρχε μία άλλη διατύπωση που να το άφηνε

ανοιχτό, με τους Αμερικανούς εμπλεγμένους στο Αφγανιστάν και ακόμα στο Ιράκ, τι θα μπορούσε να γίνει; Ποιος θα πλήρωνε το ανθρώπινο κόστος; Είναι αληθές ότι υπάρχουν κύκλοι τόσο εντός του αμερικανικού συστήματος λήψης αποφάσεων αλλά και σε κάποιες μεγάλες ευρωπαϊκές χώρες που βλέπουν τους αντικαθεστωτικούς αντάρτες να αναλαμβάνουν τον ρόλο αυτό σύμφωνα με το προηγούμενο της Βόρειας Συμμαχίας στο Αφγανιστάν το 2001. Ακόμα όμως και για τους πολύ αισιόδοξους αυτό κατ' αρχήν δεν φαίνεται εφικτό, καθόσον μέχρι σήμερα δεν έχουν εμπλακεί με επιτυχία σε μάχη με τις πιστές στον συνταγματάρχη Καντάφι δυνάμεις. Έστω και αν σημειώνουν αρχικά κάποια επιτυχία δεν είναι σε θέση να την εκμεταλλευθούν και πολύ εύκολα υποχωρούν και μάλιστα άτακτα. Χρειάζονται εκπαίδευση και μάλλον εξοπλισμό και αυτό δεν μπορεί να επιτευχθεί σε σύντομο χρονικό διάστημα.

Ο εξοπλισμός των ανταρτών είναι ένα άλλο σοβαρό θέμα που οπωσδήποτε έχει και νομικές προεκτάσεις. Σύμφωνα με πληροφορίες που έχουν δει το φως της δημοσιότητας και οι οποίες όμως ούτε έχουν επιβεβαιωθεί αλλά ούτε και διαψευσθεί, έχουν αναπτυχθεί στη Λιβύη και επιχειρούν τμήματα των ειδικών δυνάμεων των ΗΠΑ και Ηνωμένου Βασιλείου, που δεν ενεργούν μόνο για τον εντοπισμό και την κατάδειξη στόχων αλλά εμπλέκονται και στην εκπαίδευση των αντικαθεστωτικών.

Οι γνώστες έχουν υπόψη τους ότι δεν είναι δυνατόν από τη μία ημέρα στην άλλη να μετασχηματίσεις πολίτες που έτυχε να κρατούν όπλα σε μια πολεμική μηχανή ικανή τόσο από πλευράς εκπαίδευσης, οργάνωσης όσο και από πλευράς εξοπλισμού να εκδιώξει τον Καντάφι. Χρειάζεται χρόνος και για αυτό αρκετά συχνά οι στρατιωτικοί ηγέτες αλλά και σε πολιτικό επίπεδο κάνουν αναφορά για τουλάχιστον τρίμηνη διάρκεια των επιχειρήσεων. Εφόσον δημιουργηθεί μία ικανή και επαρκής χερσαία στρατιωτική δύναμη τότε αυτή μπορεί να κινηθεί εναντίον της Τρίπολης και να αναγκάσει τον Καντάφι σε φυγή ή παραίτηση. Από τις πρώτες ημέρες της εξέγερσης οι αντάρτες έχουν στα χέρια τους μεγάλη ποσότητα ελαφρού οπλισμού και πυρομαχικών καθώς επίσης και μικρή ποσότητα βαρέος οπλισμού ενώ δεν λείπουν και κάποια τεθωρακισμένα οχήματα καθώς επίσης και πολλαπλοί εκτοξευτές πυραύλων. Όμως με ανύπαρκτη εκπαίδευση ούτε με τα τεθωρακισμένα οχήματα μπορούν να ενεργήσουν, ούτε πειθαρχία πυρός μπορούν να έχουν, με αποτέλεσμα να καταναλώνουν σύντομα και τα πυρομαχικά τους. Έστω και στα διεθνή μέσα μαζικής ενημέρωσης υπάρχουν αναφορές ότι το Κατάρ και η Αίγυπτος ανεπίσημα μπορεί να εφοδιάζουν με όπλα και πυρομαχικά τους αντάρτες, το πρόβλημα δεν είναι ο περαιτέρω εξοπλισμός τους αλλά η εκπαίδευση, η οργάνωση και η πειθαρχία που θα τους καταστήσει σοβαρή στρατιωτική δύναμη ικανή να ενεργήσει χωρίς σημαντική έξωθεν υποστήριξη. Σε αυτό το σημείο πρέπει να τονίσουμε ότι ο Γενικός Γραμματέας του NATO τάχθηκε σαφώς και κατηγορηματικώς εναντίον του εξοπλισμού των ανταρτών, ενώ υπογραμμίζεται ότι κάποιοι διοικητές των ανταρτών έχουν ομολογήσει τις διασυνδέσεις τους με την Al Qaeda (υπάρχει λεπτομερής αναφορά στο θέμα αυτό στο Κείμενο Εργασίας 21 της 29^{ης} Μαρτίου 2011). Τέλος σε ό,τι αφορά στο θέμα αυτό τίθεται και το ερώτημα μήπως οι αντάρτες προβούν σε αντίποινα, «πληρώνοντας» τις πιστές στον Καντάφι δυνάμεις με το ίδιο νόμισμα, δηλαδή χωρίς έλεος εκκαθάριση των καθεστωτικών σπίτι-σπίτι και πόρτα-πόρτα με τη σταδιακή ενδυνάμωση τους.

Πριν κλείσει η ενότητα αυτή, είναι απαραίτητη μία πολύ σύντομη αναφορά στην παρούσα πολεμική μηχανή του Καντάφι, Σε ότι αφορά το σύνολο των οπλικών συστημάτων και μέσων που διαθέτει, πρόκειται μάλλον για παμπάλαιο υλικό και πλημμελώς συντηρημένο. Η γενική εκτίμηση όμως είναι ότι τουλάχιστον από το σύνολο των 2.000 αρμάτων μάχης που διαθέτει πάνω από 500 που μπορούν να επιχειρήσουν. Σε ότι αφορά στις δυνάμεις που παραμένουν πιστές ή ελέγχονται από την οικογένεια Καντάφι δεν υπάρχει αξιόπιστη πληροφόρηση για να δοθούν ακριβή στοιχεία. Από τα στοιχεία που παρέχονται από το Military Balance 2011 του έγκριτου Διεθνούς Ινστιτούτου Στρατηγικών Σπουδών του Λονδίνου (IISS: International Institute for Strategic Studies) υπολογίσιμες για επιχειρήσεις εκτός από μεμονωμένες μονάδες ελεγχόμενες ολοκληρωτικά από την οικογένεια Καντάφι, είναι μία επίλεκτη ταξιαρχία εξοπλισμένη και με άρματα μάχης, καθώς και η «Λαϊκή Πολιτοφυλακή», υπεύθυνη για την εσωτερική ασφάλεια και αφοσιωμένη στο καθεστώς καθόσον αποτελεί το κύριο όργανο ελέγχου του πληθυσμού αλλά και των ενόπλων δυνάμεων. Επίσης σημαντικός είναι ο ρόλος της αποκαλούμενης «Ισλαμικής Παναφρικανικής Λεγεώνας», που αριθμεί περί τα 3.000 άτομα (στην πλειοψηφία τους μισθοφόροι του καθεστώτος προερχόμενοι από την υποσαχάρια περιοχή) η οποία επιχειρεί με άρματα μάχης και με ακροβολιστές. Αυτοί ήταν που εκτελούσαν εν ψυχρώ ακόμα και εξεγερθέντες τραυματίες που νοσηλευόντουσαν σε νοσοκομεία. Η αεροπορική δύναμη του καθεστώτος είναι καθηλωμένη στο έδαφος ή εξουδετερωμένη και δεν χρησιμοποιείται. Τέλος αναφέρουμε και την ύπαρξη παραστρατιωτικών δυνάμεων που διοικούνται από τους υιούς του συνταγματάρχη Καντάφι και άλλους συγγενείς προερχόμενους από τη φυλή του Καντάφι, οι οποίες ενεργούν τοπικά και έχουν καταπνίξει σε πολλές πόλεις την εξέγερση.

Οι δυνάμεις του Καντάφι επιδιώκουν να βρίσκονται πάντα σε αστικές περιοχές, χρησιμοποιώντας μάλιστα πολιτικού τύπου οχήματα και με αυτό τον τρόπο δεν υπάρχει σαφής γραμμή διαχωρισμού με τους αντικαθεστωτικούς. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με τη σχεδόν παντελή έλλειψη ελεγκτών αέρος στο έδαφος και επικοινωνιών κάνει τους πιλότους της Συμμαχίας που ενεργούν να είναι πολύ διστακτικοί να προσβάλλουν στόχους και αυτό αποδεικνύεται και από το γεγονός ότι πολλές από τις εξόδους δεν είναι εξοδοί εμπλοκής και προσβολής. Μόνο το 35% των εξόδων προσβάλλουν στόχους σύμφωνα με τα στοιχεία που έχουν δοθεί από το NATO. Το ότι οι καθεστωτικές δυνάμεις έστω και μετά από 21 ημέρες αεροπορικών προσβολών μπορούν ακόμα να ενεργούν εναντίον των ανταρτών, όπως έγινε στην πόλη Ajdabiya, δεν σημαίνει οπωσδήποτε ότι διατηρούν τη μαχητική τους ισχύ και παραμένουν ανθεκτικές όπως κάποιοι νομίζουν. Απλά ας λάβουμε υπόψη ότι εκμεταλλευόμενοι τις καιρικές συνθήκες επιτέθηκαν με όσα άρματα είχαν στην περιοχή εναντίον των πολιτικού τύπου ελαφρών οχημάτων των αντικαθεστωτικών.

Τέλος, μεταφέροντας τα κλίμα των επιχειρήσεων στο τριήμερο 10-12 Απριλίου 2011, λόγω της αυξημένης αεροπορικής δραστηριότητας, της καλύτερης πληροφόρησης και ενός πιο αποτελεσματικού τρόπου εντοπισμού των καθεστωτικών δυνάμεων, σημειώνεται ότι καταστράφηκαν περισσότερα από 50 άρματα μάχης καθώς επίσης και άλλα μέσα που ενεργούσαν κυρίως στις γύρω από τις πόλεις Ajdabiya και Midrate περιοχές, μειώνοντας ακόμα περισσότερο την ισχύ των πιστών στον συνταγματάρχη Καντάφι στρατιωτικών δυνάμεων. Δορυφορικές φωτογραφίες που διανεμήθηκαν στα διεθνή μέσα μαζικής

ενημέρωσης, αποδεικνύουν την τακτική των καθεστωτικών δυνάμεων να τοποθετούν άρματα μάχης και άλλα τεθωρακισμένα οχήματα ακριβώς δίπλα σε δημόσια κτίρια, και από εκεί να εξορμούν, παρά το γεγονός ότι οι παράγοντες της Λιβυκής κυβέρνησης ομιλούν για κατάπαυση του πυρός.

Σε αναζήτηση πολιτικής λύσης και διευθέτησης

Μέχρι την 12^η Απριλίου 2011, η Γαλλία, η Ιταλία, το Κατάρ και το Κουβέιτ έχουν αναγνωρίσει την Εθνική Μεταβατική Κυβέρνηση των ανταρτών ως νόμιμη πολιτική εκπροσώπηση του Λιβυκού λαού. Σε αυτή μετέχουν πρώην υπουργοί του καθεστώτος Καντάφι όπως ο πρώην υπουργός Δικαιοσύνης Mustafa Abdel Jalil. **Για τις περισσότερες δυτικές χώρες αλλά και αρκετές αραβικές η λύση αρχίζει και τελειώνει με την αποχώρηση της οικογενείας Καντάφι.** Αυτό δηλώνεται σε κάθε ευκαιρία ενώ πληθαίνουν και οι φωνές ότι ο Μουαμάρ Καντάφι πρέπει να δικάσσει και για εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας. Μετά τη διαμορφωθείσα κατάσταση μία Λιβύη ακόμα και με μέρος αυτής να ελέγχεται από την οικογένεια Καντάφι, θα παραμείνει μία αρκετά ασταθής χώρα, που σε κάθε στιγμή θα μεταδίδει τους τριγμούς της στην ευρύτερη περιοχή έχοντας βέβαια και αρνητική επίδραση στην ενεργειακή ασφάλεια της Ευρώπης.

Οι επισκέψεις του απεσταλμένου του Καντάφι υφυπουργού Εξωτερικών Αμπντελντίζ Ομπειντί στην Ελλάδα, Τουρκία και Μάλτα, έδειξαν ότι προς το παρόν υπάρχει αδιέξοδο καθόσον οι προτάσεις κατάπαυσης του πυρός και το πλαίσιο εξεύρεσης λύσης που κόμισε δεν περιελάμβανε αποχώρηση του Καντάφι. Ο Ιταλός υπουργός Εξωτερικών Φράνκο Φρατίνι έχει δηλώσει κατηγορηματικά ότι η λύση του προβλήματος βρίσκεται στην αποχώρηση του Καντάφι μαζί με τους γιους του, οι παραστρατιωτικές δυνάμεις των οποίων ηγούνται στη διάπραξη ωμοτητών και συνεχίζουν να επιτίθενται εναντίον των επαναστατών. Από την άλλη πλευρά στην Τρίπολη, ο εκπρόσωπος του καθεστώτος Ιμπραήμ Μούσα, διευκρίνισε πως ο Λίβυος ηγέτης είναι διατεθειμένος να διαπραγματευθεί τα πάντα (σύνταγμα, ελεύθερες εκλογές, κ.λπ.) εκτός από την αναχώρησή του και υπογράμμισε ότι ο «ηγέτης μας είναι η βαλβίδα ασφαλείας της Λιβύης και το σύμβολο ενότητας των φυλών. Αν φύγει, η χώρα θα κατακερματιστεί, όπως το Ιράκ και η Σομαλία». Είναι πασιφανές ότι δεν υπάρχει έδαφος για συνεννόηση («common ground») για μία σύντομη διευθέτηση. **Για διαφορετικούς λόγους τόσο το καθεστώς Καντάφι όσο και η πλειοψηφία των χωρών που συμμετέχουν ενεργά στην εφαρμογή των ψηφισμάτων του ΣΑ/ΟΗΕ επιδιώκουν να κερδίσουν χρόνο αλλά και να μην «κλείσουν τις πόρτες» ενισχύοντας συνεχώς τη διαπραγματευτική τους θέση.**

Η Ελλάδα ως δυτική χώρα, μέλος του NATO και μέσα από τις ευρω-ατλαντικές δομές, σεβόμενη τις αποφάσεις του ΣΑ/ΟΗΕ, είναι και πρέπει να συνεχίσει να είναι παρούσα. Η παρουσία της και η όποια συμμετοχή δεν σημαίνει κατ' ανάγκη βαθεία στρατιωτική εμπλοκή. Εκτιμάται ότι μέχρι σήμερα η χώρα μας, δεδομένης και της οικονομικής κρίσης, είναι ενεργή και συμμετέχει στο πλαίσιο των δυνατοτήτων της αφήνοντας όμως ανοιχτούς και τους διαύλους επικοινωνίας με το καθεστώς Καντάφι. **Η έγκαιρη ρεαλιστική επανατοποθέτηση της πολιτικής της στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης**

Ανατολής της δίνουν το πλεονέκτημα να διεκδικήσεις τον ρόλο ενός έντιμου διαμεσολαβητή.

Όμως και η γειτονική Τουρκία επιχειρεί να παίξει το «χαρτί» του περιφερειακού «παίκτη» και πέραν της προαναφερθείσας ισχυρής ναυτικής συμμετοχής διεξάγει και «ανθρωπιστικές επιχειρήσεις» με εκκενώσεις αμάχων και τραυματιών, με μεγάλη δυσανάλογα στρατιωτική κάλυψη, μάλλον για επικοινωνιακούς λόγους τόσο στο εσωτερικό όσο και το εξωτερικό. Από την άλλη πλευρά όμως σύμφωνα με έγκυρες πληροφορίες που διαχέονται από κύκλους του NATO, επιδεικνύει μια κωλυσιεργία στα εσωτερικά θέματα της Συμμαχίας που αφορούν την κρίση. Στο ανακοινωθέν που εκδόθηκε μετά τη συνδιάσκεψη για τη Λιβυκή κρίση στο Λονδίνο γίνεται ειδική μνεία στην Τουρκία και τον περιφερειακό της ρόλο, αλλά αν και ο Τούρκος υπουργός Εξωτερικών δήλωσε στα διεθνή μέσα μαζικής ενημέρωσης ότι, τις επόμενες ημέρες θα επισκεφθεί την Άγκυρα αντιπροσωπεία της μεταβατικής εθνικής κυβέρνησης, θεωρούμε αυτή την πιθανότητα ως πολύ μικρή, διότι οι επαναστατημένοι θεωρούν την τουρκική κυβέρνηση ότι καιροσκοπεί και δεν έλαβε σαφή θέση κατά του καθεστώτος από την αρχή.

Αυτό που μέχρι τώρα ήταν πέραν κατανόησης είναι η αμηχανία και η διστακτικότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης να εμπλακεί ως οντότητα στην κρίση. Τα κράτη - μέλη της έχουν σαφώς συμμετοχή και εμπλοκή αλλά διερωτώμεθα αν θα υλοποιηθούν οι προβλέψεις περί ενίσχυσης της κοινής Πολιτικής Άμυνας και Ασφάλειας (ΚΠΑΑ), της Μόνιμης Διαρθρωμένης Συνεργασίας και άλλων προβλέψεων της Συνθήκης της Λισαβόνας. Γιατί δεν μπόρεσε να αναλάβει την ανθρωπιστική βοήθεια σε συντονισμό με τον Ύπατο Αρμοστή του ΟΗΕ; Το Κατάρ που ανέλαβε αυτό το έργο έχει περισσότερες δυνατότητες; Με μεγάλη καθυστέρηση η «Υπουργός Εξωτερικών» της ΕΕ Βαρόνη Catherine Ashton σε επιστολή της προς τον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ Ban Ki-moon δηλώνει ετοιμότητα να διαθέσει όλα τα μέσα της συμπεριλαμβανομένων και των στρατιωτικών για την υποστήριξη παροχής ανθρωπιστικής βοήθειας στον πληθυσμό της Λιβύης σύμφωνα με τα ψηφίσματα υπ' αριθμ. 1970 και 1973 του ΣΑ/ΟΗΕ. Οψόμεθα γιατί η σχεδίαση ακόμα συνεχίζεται.

Μετά τη Γαλλία τη σκυτάλη παίρνει η Βρετανία και διοργανώνει στο Λονδίνο την 29^η Μαρτίου διάσκεψη για την κρίση στην Λιβύη με τη συμμετοχή περισσότερων των 40 υπουργών Εξωτερικών και αντιπροσώπων από τους εμπλεκόμενους περιφερειακούς οργανισμούς. Στη διάσκεψη του Λονδίνου δόθηκαν κατ' αρχήν οι βασικές αρχές για να διαμορφωθεί το πλαίσιο πάνω στο οποίο είναι δυνατόν να στηριχθεί στο άμεσο μέλλον μία πολιτική λύση. Επισημαίνουμε τα βασικά στοιχεία του κοινού ανακοινωθέντος, όπως την αναγνώριση της αποκλειστικής ευθύνης του λαού της Λιβύης για την επιλογή της κυβέρνησης της χώρας, καθώς επίσης την απώλεια νομιμότητας του συνταγματάρχη Καντάφι ο οποίος είναι πλέον υπόλογος για τις ενέργειες του. Επιπρόσθετα αναγνωρίζεται ο ρόλος των φυλών και του μεταβατικού εθνικού συμβουλίου. Ως συντονιστής των επαφών με όλους τους εμπλεκόμενους, εντός και εκτός Λιβύης, αναγνωρίζεται ο ειδικός αντιπρόσωπος (Special Representative) του ΣΑ Abdel-Elah Mohamed Al-Khatib.

Το πιο σημαντικό και ενδιαφέρον όμως στοιχείο που προκύπτει είναι η δημιουργία **Ομάδας Επαφής** η οποία θα παρέχει τη συνολική πολιτική κατεύθυνση σε όλες τις διεθνείς προσπάθειες, πάντοτε σε συντονισμό όλους τους εμπλεκόμενους διεθνείς οργανισμούς, όπως τον ΟΗΕ και λοιπούς περιφερειακούς, όπως η Αφρικανική Ένωση (African Union), ο Αραβικός Σύνδεσμος (Arab League) και ο Οργανισμός Ισλαμικής Διάσκεψης (OIC). Η πρώτη συνεδρίαση της Ομάδας Επαφής που θα λειτουργεί και ως φόρουμ θα φιλοξενηθεί στο Κατάρ. Όσον αφορά το NATO αποφασίσθηκε, η Ομάδα Επαφής να παρέχει την πολιτική κατεύθυνση στις επιχειρήσεις που διεξάγει για εφαρμογή των ψηφισμάτων υπ' αριθμ. 1970 και 1973 του ΣΑ/ΟΗΕ.

Επειδή το μέλλον διαμορφώνεται με τις παρούσες συνθήκες, όλοι είναι πεπεισμένοι ότι στη «νέα» Λιβύη θα χρειασθούν συνταγματικοί θεσμοί και μηχανισμοί για την κατανομή των πηγών ενέργειας αλλά και αλλαγές που θα συντελέσουν στη μείωση ή και ακόμα και την εξάλειψη της παραδοσιακής αντιπαλότητας μεταξύ των φυλών της Κυρηναικής και της περιοχής της Τρίπολης. Μία ομοσπονδιακή μορφή ή κάποια μορφή περιφερειακής αυτονομίας είναι ένα μοντέλο που όλο και περισσότερο εξετάζεται.

Η αναληφθείσα από την Αφρικανική Ένωση (AU) πρωτοβουλία για παύση των εχθροπραξιών με συγκεκριμένο οδικό χάρτη («roadmap») και η οποία μετά από συνεννόηση με το NATO επισκέφθηκε τη Λιβύη την Κυριακή 10 Απριλίου, δεν φαίνεται να τελεσφορεί καθόσον προβλέπει έναρξη συνομιλιών χωρίς να έχει αποχωρήσει ο συνταγματάρχης Καντάφι και γι' αυτό άλλωστε έχει γίνει αποδεκτό μόνο από την πλευρά του. Υπάρχει βέβαιο και το προηγούμενο να έχει το καθεστώς Καντάφι αναγγείλει εκεχειρία και να την παραβιάζει. Αυτό ώθησε και τον Γενικό Γραμματέα του NATO Anders Fogh Rasmussen να δηλώσει τη Δευτέρα 11 Απριλίου, ότι η οποιαδήποτε κατάπαυση του πυρός πρέπει να είναι και αξιόπιστη και να επαληθεύεται. Συνεχίζοντας ο Rasmussen τόνισε ότι **η όποια λύση στην κρίση πρέπει να ικανοποιεί τις νόμιμες απαιτήσεις του Λιβυκού λαού για πολιτικό μετασχηματισμό**. Επίσης σε μία άλλη προσπάθεια αναζήτησης λύσης έστω και με καθυστέρηση, η ΕΕ προσκάλεσε τον επικεφαλής του Εθνικού Μεταβατικού Συμβουλίου για ανεπίσημες συνομιλίες με την «υπουργό εξωτερικών» της Ένωσης στο Λουξεμβούργο. Τόσο το NATO όσο και η ΕΕ έχουν εκφράσει υποστήριξη στις προσπάθειες της Αφρικανικής Ένωσης αλλά αυτό δεν σημαίνει απαραίτητα και υποστήριξη του λεγόμενου οδικού χάρτη που μόνο η οικογένεια Καντάφι αποδέχεται.

Η κινητικότητα συνεχίζεται και την Τετάρτη 13 Απριλίου επρόκειτο να λάβει χώρα η σύγκληση της Ομάδας Επαφής στη Ντόχα του Κατάρ υπό την συμπροεδρία του Κατάρ και του Ηνωμένου Βασιλείου, και τη συμμετοχή 21 χωρών, τις εργασίες της οποίας θα παρακολουθήσουν και αντιπρόσωποι από τον ΟΗΕ, NATO και την ΕΕ, καθώς επίσης της Αφρικανικής Ένωσης (African Union), του Αραβικού Συνδέσμου (Arab League) και του Οργανισμού Ισλαμικής Διάσκεψης (OIC). Η χώρα μας θα συμμετάσχει με τον Υπουργό Εξωτερικών Δημήτριο Δρούτσα και αναμφισβήτητα αυτό είναι ένα πολύ θετικό σημείο. Τέλος την Πέμπτη 14 Απριλίου, θα συναντηθούν οι υπουργοί Άμυνας της Συμμαχίας στο Βερολίνο, ενώ την ίδια ημέρα η Catherine Ashton θα μεταβεί στο Κάιρο για να συμμετάσχει στις συνομιλίες μεταξύ ΟΗΕ, Αφρικανικής Ένωσης και Αραβικού Συνδέσμου με θέμα την κρίση στη Λιβύη.

Συμπεράσματα - εκτίμηση

- Αν και η διεθνής κοινότητα μάλλον άργησε να επέμβει στη Λιβυκή κρίση, η επέμβαση της εκτιμάται ως ουσιαστική. Ο ΟΗΕ παραμένει ο εγγυητής της παγκόσμιας ασφάλειας και το Συμβούλιο Ασφαλείας δικαιώνει τον ρόλο που του έχει προσδώσει ο Καταστατικός Χάρτης του ΟΗΕ. Βέβαια οφείλουμε ως Έλληνες να τονίσουμε ότι σε δεδομένες περιπτώσεις, όπως σε αυτή της Κύπρου το 1974, «ξέχασε» να δικαιώσει τον προαναφερθέντα ρόλο. Ο Καντάφι και το καθεστώς ορθώς χαρακτηρίστηκε ότι απειλεί τη διεθνή ασφάλεια και ειρήνη.
- Το NATO παραμένει μία Πολιτική - Στρατιωτική Συμμαχία που όταν όλα τα κράτη - μέλη θέλουν καθίσταται αποτελεσματικό, και αυτό διότι ταυτόχρονα είναι ένας διακυβερνητικός οργανισμός που οι αποφάσεις λαμβάνονται στις πρωτεύουσες των χωρών - μελών. Έχει τα μέσα να υλοποιεί αποφάσεις που αφορούν γενικότερα την ασφάλεια μετά από εντολή του ΟΗΕ. Δεν παύει όμως να πέρασε μέσα από δύσκολες πολιτικές διαβουλεύσεις και εντάσεις πριν από τη λήψη απόφασης για την κρίση στη Λιβύη.
- Για οποιαδήποτε στρατιωτική επιχείρηση απαιτείται να καθορίζεται με σαφή και κατηγορηματικό τρόπο ποιον **πολιτικό σκοπό** αυτές υποστηρίζουν. Είναι απαραίτητο τόσο για τον Στρατηγικό όσο και τον Επιχειρησιακό Διοικητή για να καθορίσει τους τρόπους ενεργείας του. Εκτιμάται ότι η Συμμαχία θα πρέπει να επαναδιατυπώσει τουλάχιστον για εσωτερική χρήση τον πολιτικό σκοπό και όχι απλά να επαναλάβει τα βασικά στοιχεία των ψηφισμάτων υπ' αριθμ. 1970 και 1973 του ΣΑ/ΟΗΕ.
- Απαιτείται πολιτική λύση και είναι απαραίτητη η εμπλοκή όλων των περιφερειακών οργανισμών που ήδη έχουν προαναφερθεί. Αυτή η λύση μετά τη διαμορφωθείσα κατάσταση αρχίζει με την πλήρη συμμόρφωση του καθεστώτος Καντάφι στα εκδοθέντα από το ΣΑ/ΟΗΕ ψηφίσματα και οπωσδήποτε ολοκληρώνεται με την αποχώρηση όλης της οικογενείας από την εξουσία.
- Η χώρα μας πολύ σωστά συμμετέχει στις διεθνείς προσπάθειες και είναι ενεργή και παρούσα σε εξελίξεις που συμβαίνουν στη γειτονιά της. **Έχει τη δυνατότητα να διαδραματίσει ακόμα πιο ενεργό έως πρωταγωνιστικό ρόλο και γιατί όχι να διαμεσολαβήσει. Η εκτίμηση μας είναι ότι μέσα από αυτή την κατάσταση θα μπορούσε να εξέλθει με μεγαλύτερο κύρος και αρκούντως ισχυρό «διπλωματικό κεφάλαιο» που θα την βοηθήσουν να υπερασπιστεί τα εθνικά της συμφέροντα κυρίως με το καθεστώς που θα προκύψει στη μεταπολεμική περίοδο.**
- Γενική εκτίμηση είναι οι αεροπορικές προσβολές θα ενταθούν με σκοπό την πλήρη εξουδετέρωση της πολεμικής μηχανής του λιβυκού καθεστώτος και θα γίνουν πιο αποτελεσματικές. Η όλη έκβαση της επιχείρησης «Unified Protector» που έχει αναληφθεί από το NATO θα παίξει αποφασιστικό ρόλο στην αναζήτηση πολιτικής λύσης. Σε ότι αφορά στις δραστηριότητες των εξεγερμένων ανταρτών **δεν αναμένεται**

σύντομα να αποτελέσουν αξιόλογη στρατιωτική δύναμη ικανή να επιφέρει καίριο πλήγμα στις πιστές στον Καντάφι δυνάμεις και είναι παρακινδυνευμένο να προσδιορίσουμε το πότε. Εκτιμάται όμως ότι συνεχώς θα βελτιώνονται και θα αποκτούν σταδιακά τα χαρακτηριστικά μίας στρατιωτικής οντότητας.

- Τέλος αναμένουμε ότι τις επόμενες ημέρες και εβδομάδες οι διεθνείς προσπάθειες και λοιπές πολιτικές πρωτοβουλίες για εξεύρεση λύσεως θα εντατικοποιηθούν. Η δημιουργηθείσα Ομάδα Επαφής στην οποία συμμετέχει και η Ελλάδα θα συνεχίσει να δίνει τις πολιτικές κατευθύνσεις για εξεύρεση λύσης με βασικό στοιχείο την αποχώρηση της οικογενείας Καντάφι από την εξουσία.
- Η μετά Καντάφι εποχή δεν είναι δυνατόν να προβλεφθεί, μία όμως τολμηρή εκτίμηση θα περιέγραφε πλήρη αλλαγή των δόμων του κράτους με συνταγματικούς κοινοβουλευτικούς θεσμούς, χωρίς διχοτόμηση της επικράτειας, αλλά ίσως με μια ομοσπονδιακή μορφή ή αυξημένης περιφερειακής αυτονομίας διευθέτηση που θα λαμβάνει υπόψη και τη φυλετική δομή του λιβυκού έθνους.

Ο Υποστράτηγος ε.α. Κωνσταντίνος Λουκόπουλος έχει υπηρετήσει συνολικά 6 έτη σε θέσεις του NATO (NATO School Oberammergau στη Γερμανία ως καθηγητής και υπεύθυνος για τη συνεργασία με χώρες PfP και Μεσογειακού Διαλόγου, και στο Στρατηγείο του NATO στις Βρυξέλλες ως Συντονιστής Αμυντικής Σχεδίασης), ενώ έχει διατελέσει και εκπρόσωπος τύπου του Α/ΓΕΕΘΑ και Διευθυντής Διεθνών Σχέσεων στο ΥΕΘΑ/ΓΓΟΣΑΕ. Από τον Μάιο 2010 είναι Αναλυτής-Ερευνητής στο Ινστιτούτο Αναλύσεων Άμυνας και Ασφάλειας (I-SDA <http://www.i-sda.org/>).